

- просвітницька робота: інформування підлітків, їх батьків, вчителів щодо феномену Інтернет-залежності та основних правил поведінки в мережі; – спеціально організоване навчання та тренінги: формування засад критичного ставлення підлітків до інформації, що надходить з мережі;
- сприяння формуванню інформаційно-педагогічної культури, актуалізація в системі цінностей підлітків загальнолюдських цінностей;
- розвиток комунікативних навичок дітей та підлітків.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в апробації системи профілактичної роботи і визначенні ефективності соціально-педагогічної роботи щодо зменшення негативного впливу використання можливостей мережі Інтернет.

Література

1. Войскунский А. Е. Феномен зависимости от Интернета: *Гуманитарные исследования в Интернете*. Психологический журнал. 2004. Т. 25. № 1. С. 90-100.
2. Голдберг І. Інтернет залежність [Електронний ресурс]. URL: <http://www.psycom.net/iadcriteria.html> (дата звернення 21.04.2020).
3. Нітченко Г., Ховрич М. Дослідження рівня інтернет-залежності студентів вищого педагогічного навчального закладу. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, V (52), Issue: 113, 2017. С. 73-76.
4. Орзак М. Н. Симптоми комп'ютерної залежності [Електронний ресурс]. URL: <http://www.psychistrictimes.com> (дата звернення 20.04.2020).
5. Посохова В.В. Соціально-психологічні особливості формування життєвих планів Інтернет-залежної молоді : дис... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2006. 155 с.

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДІ

Кожан Н. М., Луцюк В. О.
Студенти магістратури ННІППФВК
Науковий керівник – проф. Столяренко О. В.

Цивілізоване суспільство усвідомлює важливість його духовного відродження. Молодь потрібно готувати до добropорядного життя, даючи йому гуманістичні знання і використовуючи, насамперед, національні та загальнолюдські цінності. З позицій пріоритету таких цінностей розглядають духовне оновлення суспільства І. Геращенко, Д. Донцов, В. Ковальчук, І. Кравченко. Сучасні філософи, які досліджують проблеми становлення особистості (Г. Ващенко, Ю. Завгородній, В. Зоц, В. Котусенко, О. Левченко, Ю. Терещенко) підкреслюють, що сформованість гуманістичних духовно-моральних ціннісних орієнтацій – найважливіша передумова активності особистості в соціальній та культурно-історичній творчості. Психологи досліджують моральні якості як складні психічні утворення крізь призму почуттів, потреб, свідомості, відносин (І. Бех, Є. Старовойтенко, О. Киричук, В. Клименко, В. Москалець, Г. Марків, В. Сазонов). Не зважаючи на широке вивчення різноманітних аспектів духовно-морального виховання, проблема формування духовного світу молоді людини, питання, що стосуються особливостей управління її моральним розвитком, лише посередньо відображені в працях педагогічного спрямування (Е. Бистрицький, О. Вишневський О. Коберник, С. Мягченко, Л. Попов, Н. Скрипченко). А висока духовність, мора-

льність, гуманне ставлення до людини, порядність ще не стали пріоритетними у системі цінностей та відносин молодих людей. Свою апатію і зневіру вони нерідко демонструють шляхом відмови від виконання вимог, а також небажанням рахуватися з авторитетом учителів і батьків. Зростає схильність до конфліктів і різко знижується престиж знань. В учнівському середовищі спостерігаються прояви крайнього індивідуалізму та егоїзму, нетерпимості, агресивності. До цього додається непідготовленість молодих людей до вступу у ринкові відносини. Соціальні реалії, що склалися нині, вимагають нових підходів до проблем виховання особистості. Це зумовлено змінами суспільної свідомості. *Соціальна цінність* – це цінність людського життя для соціуму, людської спільноти, всього людства, бо соціум існує та розвивається завдяки життєдіяльності людини. *Індивідуально-особистісна цінність життя* – це індивідуально-особистісна самоцінність буття людського «Я», індивідуальності в системі соціуму, всього людства. Життя кожної людини унікальне і неповторне. І те, як складеться доля кожного залежить тільки від нього, від взаємовідносин зі світом, від сформованості, в першу чергу – духовних, гуманістичних цінностей.

Практика гуманістичного виховання молоді характеризується суперечностями, спричиненими недоліками суспільного розвитку, негативними рисами поведінки дорослих. Актуальність практичної роботи з духовно-морального виховання молоді пов'язана з необхідністю врахування особливостей школярів, спричинених соціально-психологічними характеристиками сучасної сім'ї, тенденціями до істотного відхилення в поведінці, втрати віри в дорослих, байдужості до громадських справ і піклування про оточуючих.

У нинішній соціальній ситуації, пов'язаній з розвитком Української державності, важливого значення набуває нова філософія виховання, яка визнає виняткову роль національних традицій, духовно-моральних цінностей, ідеалів українського народу, зумовлених історичними та нинішніми економічними умовами.

Педагоги повинні творчо переосмислити і використати надбання попередників у виховній практиці, усвідомити, що виховання повинно виходити з необхідності розвитку у дітей якостей, які допоможуть їм реалізувати себе як частинку суспільства і водночас як неповторну індивідуальність (зі своїми специфічними особливостями).

Якщо раніше у практиці виховної роботи на першому плані перед учнями стояло питання – «Ким бути?», «Яким бути?», то тепер – «Як жити у цьому мінливому світі?». Головна ідея – це виховання людини, здатної жити у нестабільному суспільстві, формування творчої особистості, здатної до саморозвитку.

Ключовими позиціями сучасного виховного процесу виступають:

- по-перше, сучасна криза культури, спрямована у майбутнє;
- по-друге, у зв'язку з цим непродуктивною стає проста передача (ретрансляція) досвіду старших поколінь молодшим;
- по-третє, нове покоління (потенційний творець культури) вчиться жити у полі невизначеності;
- по-четверте, важливою складовою культури є рівновага матеріальних і духовних цінностей («мати» – «бути»);
- по-п'яте, найбільш непізнаною у структурі культури залишається людська натура, тому,

по-шосте, спрямованістю культури, її ідеалом стає особистість, що саморозвивається («стань самим собою»), яка осмислює і сприймає своє буття як діалог («Я» і «Ти»).

Людиностворювальна функція виховання: оволодіння особистістю механізмами розуміння, спілкування, співпраці; це екологія людини, відновлення духовного та фізичного здоров'я.

Культуристворювальна функція виховання: орієнтація на виховання людини культури (взаємозв'язки з іншими, своїм народом, з усім людством).

Функція соціалізації: забезпечення нормального входження людини у суспільство (сприйняття світу, розуміння його).

Зміст виховання повинен бути спрямований на задоволення потреб дитини. Педагогів цікавить питання, якими засобами можна цього досягти. Компонентами особистісно орієнтованого виховання виступають: *аксіологічний* – введення в світ цінностей; *когнітивний* – набуття наукових знань; *діяльнісний* (творчий) – формування і розвиток різних способів діяльності, творчих здібностей, необхідних для самореалізації; *особистісний* – розвинути у дітей рефлексивні здібності, тобто усвідомлення самого себе (самопізнання, саморегуляція).

На перший план висувається особистісно-гуманістичний підхід у вихованні. Нашою метою повинно стати виховання життєво-активного гуманістично спрямованого громадянина демократичного суспільства, який би у своїй діяльності керувався духовно-моральними, культурно-національними та загальнолюдськими цінностями.

В державних документах про школу підкреслюється, що в епоху державного й духовного відродження України пріоритетна роль належить розвитку національної системи освіти і виховання, яка має забезпечити вихід незалежної української держави на світовий рівень.

Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) головною метою національного виховання визначає:

- набуття молодим поколінням соціального досвіду;
- успадкування духовних надбань українського народу;
- досягнення високої культури міжнаціональних взаємин;
- формування у молоді, незалежно від національності особистісних рис громадян Української держави, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури.

У розділі «Школа і національна культура» підкреслюється, що в сучасних умовах школа є провідним фактором прилучення молоді до національної культури і традицій. Саме тут закладаються основи національної самосвідомості, прищеплюється любов до рідної мови, повага до свого народу, його історії, культури. У діяльності школи органічно поєднуються елементи національного й загальнолюдського. На наш погляд, школа XXI століття – це передусім школа полікультурного, духовно-морального виховання, школа культурного самовизначення й самореалізації особистості, де створені сприятливі умови для оволодіння кожною дитиною базовою культурою, серцевину якої становлять духовні цінності українського народу й світової цивілізації. Життя свідчить, що нехтування національними почуттями, яке

тривалий час культивувалося, призвело до помітних деформацій у вихованні, до втрати освітніми закладами національної культуро- і духовно-творчої функції.

Враховуючи все сказане, цілком очевидно стає нагальна необхідність у створенні нової системи цінностей, яка слугувала б орієнтиром у вихованні молодого покоління, громадян будь-якого віку. Така система загалом, кожен її структурний компонент зокрема мають становити єдине ціле, в якому об'єднуючим началом є духовність людини.

Духовність, у нашому розумінні, є багатовимірною системою таких утворень у свідомості й самосвідомості людини, у яких віддзеркалюються її найактуальніші потреби, інтереси, погляди, ставлення до навколишньої дійсності й до себе самої як соціального індивіда. Специфічною ознакою цих утворень, що виступають у формі ціннісних орієнтацій, певних особистісних характеристик, є органічне поєднання їх з провідними життєвими цілями, прямий чи опосередкований зв'язок із моральністю. Духовність є втіленням у світоглядних орієнтаціях людини сподівань, прагнень, ідеалів, духу народу, нації, що визначає спрямованість її особистісних потреб, переживань і зумовлює настанову на відповідний життєвий вибір.

Духовність є осмисленням особистістю гуманістичного сенсу цілей людської життєдіяльності. Таке осмислення дає можливість збагнути високу мету, задля якої живе людина, відчувати власну (як і кожної іншої людини) неповторність, усвідомити відповідальність за все, що вона робить, зрозуміти, що життя – це постійна, невідступна боротьба зі злом в ім'я перемоги Добра на Землі.

Виходячи з такого розуміння суті духовності, можна вважати, що систему духовних цінностей людини становлять не лише ті цінності, котрі безпосередньо пов'язані з моральними характеристиками особистості, суспільства, а й інші, що мають опосередковані зв'язки, стосуються, наприклад, світоглядних орієнтацій людини, її ставлення до найрізноманітніших життєво важливих явищ, подій).

Зауважимо, що нині, на жаль, немає більш чи менш одностайного розуміння сутності духовності. Навіть у наукових колах побутує думка про те, нібито у сферу духовності, духовних цінностей входить, головним чином, те, що належить до моралі й віри. Це надто вузьке розуміння, оскільки феномен духовності може бути присутній у будь-яких проявах життєдіяльності людини. Усе, що вона робить, може бути одухотвореним, пройнятим високим гуманістичним сенсом, може слугувати якійсь високій меті. Відсутність такої мети знецінює, приземлює, а то й робить нікчемними будь-які дії людини.

Ще одним важливим моментом, який визначає міру духовності людини, є її тісний зв'язок з іншими людьми, суспільством загалом. Йдеться про громадянську спрямованість мотивів і цілей поведінки й діяльності людини.

Дослідження і виховна практика переконливо доводять, що дитина повинна перебувати під постійним виховуючим впливом культури народу, його традицій. Однак сучасна етнокультурна ситуація ще далека від тієї, яка потрібна для повноцінного духовного відродження народу. Дітей не залучають з раннього віку до культури та історії свого народу, бо бракує формуючого впливу україномовного середовища. Не використовуються повною мірою можливості освітніх закладів, хоча протягом останніх років в українському шкільництві відбулися значні зрушення. Маємо на увазі не лише загальний процес демократизації школи, а й виникнення нових концепцій (НУШ) та дисциплін, що ґрунтуються на ідеях національної школи (знання

рідної мови і літератури, історії народу, його традицій, звичаїв, витоків і особливостей рідної культури; знання про суспільний і державний устрій України, її міжнародне становище, населення, природні умови і ресурси, економіку і науку, про культуру та побут інших народів, що проживають на території України; сучасні етнічні процеси, усну народну творчість (фольклор), а це пісні та думи, вірші, частівки і коломийки, прислів'я та приказки, перекази та оповідання, героїчні легенди, бувальщини та небилиці, казки, дитячий фольклор, коліскові та жартівливі пісні, колядки, щедрівки, частівки, примовки і заклички, ігрові приспівочки, лічилки, голосянки, мовчанки, дражнилки і мирилки, смішинки, скоромовки, розважалки, пестівки, народні ігри; народне мистецтво (пісенне, музичне, декоративно-прикладне).

Виховний процес в умовах національного відродження школи повинен ґрунтуватися на народних виховних ідеалах, традиціях, розвивати усвідомлення того, що працьовитість, гуманність, толерантність і доброта є найхарактернішими рисами українського народу. Докорінно оновлена система виховання має увібрати все позитивне і віками випробуване кожним народом. Органічно вплітаючи елементи національного у виховну роботу з школярами, педагоги дістають можливість не тільки ознайомлювати їх з особливостями ментальності українського народу, а й виховувати на цій основі найкращі людські якості.

Такий підхід до виховання, який ґрунтується на міцних підвалинах культури рідного народу минулих епох і сучасності, якнайбільше сприяє соціальному престижу моральності, гуманістичних цінностей, інтелектуальності, освіченості та інтелігентності – складових духовності людини. Традиції етнопедагогіки повинні зайняти чільне місце у процесі виховання молоді тому, що тут на першому плані перебуває особистість, увага до дитини, до її психічного стану, її світосприйняття. Засоби етнопедагогіки справді гуманні. Щоб виховувати на традиціях, треба їх знати. Етнопедагогіка ґрунтується на вивірених віками філософських засадах народу. Національна філософія українців (етнофілософія) – це система сприйняття й осмислення дійсності, самобутня система ідей, поглядів на природу, суспільство, всесвіт, на духовний світ людини, на обумовленість природних, соціальних і психічних явищ, а також на долю людини, її роль в історії народу, на можливу участь у людському житті ще не повністю вивчених «надприродних» сил. Пізнання кожним учнем національних філософських ідей і поглядів формує духовну цілісність особистості. Осмислюючи життєвий досвід народу, а також свій власний, учень починає думати про сенс життя, про співвідношення в ньому добра і зла, правди і кривди, краси і потворності, обґрунтовує свою позицію і робить вибір.

Отже, у виховній роботі з школярами варто спиратися на такі принципи, як народність, природовідповідність, гуманізм і демократизм, культуровідповідність, єдність, наступність, спадкоємність поколінь, родинно-громадська та шкільна гармонійність, опертя на загальнолюдські духовно-моральні цінності.

А психолого-педагогічними завданнями, які мають розв'язувати вихователі в умовах гуманізації та гуманітаризації освіти, що сприяють розвитку духовності особистості школяра нами визначено такі:

1. Виховувати духовні ціннісні ставлення (орієнтації).
2. Створювати умови для виникнення духовних емоційних станів і почуттів.
3. Розвивати альтруїстичний тип поведінки, виховувати емпатійність.
4. Формувати уявлення про ціннісне ставлення до людини і про цінність

будь-якого життя, виховувати екологічні цінності.

5. Виховувати естетичні ставлення, здатність помічати, спостерігати, позитивно-емоційно оцінювати та прагнути створювати красу навколо себе.

Література

1. Столяренко О. В., Столяренко О. В. Виховання культури толерантних взаємин у студентської молоді. ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. 248 с.
2. Столяренко О. В., Вищивана Л. С., Столяренко О. В. Взаємодія університету, стейкхолдерів і закладів освіти у розробці моделі школи як відкритої системи. *Особистісно-професійний розвиток учителя: погляди стейкхолдерів*: монографія/ Упорядники: Акімова О. В., Фрицюк В. А. Вінниця: ТОВ «Друк», 2020. С. 79–102.
3. Столяренко О. В. Виховання у школярів ціннісного ставлення до людини: теоретичний та методичний аспекти. Кн. 1. Людський вимір: історія, минуле і сучасність. ТОВ «Планер», 2017. 558 с.
4. Столяренко О. В. Виховання у школярів ціннісного ставлення до людини: теоретичний та методичний аспекти. Кн. 2. Методологія виховання ціннісного ставлення до людини в учнів загальноосвітньої школи. ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 408 с.
5. Столяренко О. В., Столяренко О. В. Ціннісна детермінація особистісної саморегуляції в гуманістичній парадигмі виховання. Ціннісне ставлення до людини в загальній стратегії виховання особистості. *Виховання зростаючої особистості: ціннісний вимір*: Колективна монографія / за ред. О. М. Коберника. Умань: Візаві, 2019. С. 5–24, 75–93.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Марек Р. А.

***Студентка факультету історії, права і публічного управління
Науковий керівник – доц. Волошина О. В.***

Освіта – це загальне світове благо, найпотужніша рушійна сила прогресу і основа для справедливого, рівноправного та мирного суспільства. Коли системи освіти руйнуються, завдання побудови світу і процвітаючого продуктивного суспільства стає нездійсненним. Завдання сучасної системи освіти полягає не стільки в тому, щоб надати учням як можна більший обсяг знань, скільки в тому, щоб навчити їх здобувати ці знання і орієнтуватися в великому інформаційному просторі. І саме тут технології інтерактивного навчання приходять на допомогу педагогам [3, с. 94].

Дистанційне навчання нині є невід'ємною частиною сучасної освітньої моделі, що вимагає від освітнього закладу і кожного викладача переглянути прийоми і методи навчання відповідно до нових стандартів. Дистанційні освітні технології з використанням Інтернету застосовуються сьогодні як для освоєння окремих курсів підвищення кваліфікації користувачів, так і для здобуття вищої освіти. Дистанційні уроки, конференції, семінари, практикуми та інші форми навчальних занять, що проводяться за допомогою засобів Інтернет-комунікацій, дозволяють підвищити мотивацію учнів з дисципліни і якісно поліпшити результати навчання.

В умовах тривалого формування інформаційного суспільства, коли відбувається стрімке зростання обсягу знань, накопичених людством, підвищується інтенсивність поновлення відомостей, необхідних для використання в різних сферах людської діяльності, виникає об'єктивна необхідність розвитку і вдоскона-